

PLAGIATUL: FORME ȘI TEHNICI DE EVITARE

Respectarea standardelor de onestitate academică este una dintre cele mai importante norme de conduită pe care o împărtășesc membrii comunității științifice internaționale. Universitatea „Babeș-Bolyai”, Societatea de Științe Politice din România și implicit cadrele didactice de la cele două linii de studiu ale Catedrei de Științe Politice consideră esențială acordarea apropiată a creditului științific când în scrierile noastre – indiferent dacă sunt referate sau lucrări studentești, lucrări de licență sau de masterat, articole, disertații doctorale sau cărți – în mod inevitabil ne inspirăm din ideile și cuvintele altora. În caz contrar, dacă nu se specifică sursa informațiilor și se însușesc parțial sau în totalitate ideile ori cuvintele altora prezentându-le ca fiind proprii, se comite furt intelectual sau *plagiat*.¹ Plagiatul este o problemă serioasă, o greșală foarte gravă ce poate fi comisă atât intenționat, cât și neintenționat – din neatenție sau superficialitate. Lucrările studentești oferă suficiente exemple de plagiat intenționat și neintenționat (Cf. BABBIE 1990: 331–332; 1998: A18–A19 și ECO 1996:197). Din această cauză materialul de față dorește să ofere informații în legătură cu plagiatul, precum și formele și tehnicile de evitare ale acestuia.

Precizarea surselor are două avantaje majore. Dacă se face în mod adecvat, scoate în evidență pe de o parte ideile proprii sau chiar originale ale autorului, căci despre pasajele la care nu se menționează nici o sursă se consideră că aparțin semnatarului lucrării, iar pe de altă parte asistă cititorul în identificarea scrierilor relevante și în localizarea pasajelor interesante referitoare la temele care îl preocupă. În plus, permite autorului să crediteze sursa ideilor prezentate în cazurile în care se cuvine să procedeze astfel.²

Forme ale plagiatului. Constituie *plagiat*

- reproducerea exactă – în cazul textelor de altă limbă decât cea română chiar și în traducere proprie – a cuvintelor unui alt autor dacă se omit ghilimelele și referința precisă,
- redarea cu alte cuvinte, altfel spus reformularea în cuvinte proprii, a textului altuia fără a adăuga referința (precisă),
- reformularea și/sau rezumarea ideilor altuia fără a adăuga referința precisă.³

Cinci reguli sau tehnici simple pentru evitarea plagiatului:

1. În cazul *citatelor directe*, adică atunci când redați cuvânt de cuvânt ceea ce a scris sau a spus o altă persoană va trebui să puneți

1 Cf. ION COTEANU–LUIZA SECHE–MIRCEA SECHE (coord.) *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a II-a. București: Editura Univers Enciclopedic, 1996. sv **plagia**, **plagiat**¹, **plagiat**²; „Plagiarism: What It Is and How to Recognize and Avoid It.”, [<http://www.indiana.edu/%7Ewts/pamphlets/plagiarism.shtml>], descărcat la data de 3 ianuarie 2005.; EARL BABBIE *Survey Research Methods*. 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1990. p. 331.; *idem The Practice of Social Research*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1998. p. A18. și LISA TRIVEDI–SHARON WILLIAMS „Using Sources”, [<http://www.hamilton.edu/academics/resource/wc/usingsources.html>], descărcat la data de 3 ianuarie 2005.

2 Cf. *ibid*.

3 EARL BABBIE *op. cit.* p. A18. și *idem Survey Research Methods*. 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1990. p. 331.

fragmentul între ghilimele și să specificați printr-o referință⁴ sursa citatului. Regula de politețe în știință este respectarea acestei recomandări chiar și în cazul reproducerii fidele a expresiilor, sintagmelor sau formulărilor compuse din cel puțin trei cuvinte.⁵

2. Reformularea cu cuvinte proprii a unei exprimări sau a unui text ce aparține altei persoane se numește *parafrază*. Referința cuvenită trebuie adăugată și în aceste cazuri.
3. Reformularea și/sau rezumarea ideilor, opiniilor și chiar a teoriilor mai detaliate ce aparțin altor autori este o practică frecventă la redactarea lucrărilor științifice. Specificarea sursei – adăugarea referinței – este obligatorie și dacă se procedează astfel.
4. În fine, sursele faptelor și/sau a datelor – descrierea unor evenimente, cifre, tabele, statistici, grafice, figuri etc. – preluate din alte texte trebuie de asemenea precizată.
5. Citatele și referința pot fi omise doar dacă se redau informații arhicunoscute. (În aceste cazuri omiterea referinței e chiar recomandabilă, deoarece nu este nevoie să se acorde cuiva credit științific.)⁶

Patru sfaturi utile:

1. Conspectați toate lucrările științifice pe care le citiți! Luați-Vă notițe! Sunt o investiție pe termen lung care se va dovedi extrem de utilă chiar dacă ultima etapă a carierei Dv. academice este scrierea și susținerea lucrării de licență.
2. La întocmirea unei lucrări încercați să exploatați cât mai mult notițele Dv. Folosiți textele originale doar pentru comparare și verificare!
3. Puneți citatele directe între ghilimele chiar și în cazul luării notițelor! (Astfel se poate evita ulterior plagiatul neintenționat.) Înainte de finalizarea scrierilor Dv. verificați citatele cuvânt de cuvânt! Redarea exactă a citatelor denotă precizie și exigență științifică fiind totodată o dovadă de respect față de autorii din care ne inspirăm.
4. Încercați să reformulați, să parafrazați și să rezumați ideile lecturilor Dv. în cazul luării notițelor! (**Atenție:** reformularea trebuie să fie completă, nu parțială!) Verificați parafrazele folosite cu scopul de a evita utilizarea cuvintelor și formulărilor originale pentru a nu cădea

4 Pentru referință folosiți fie o notă de subsol ce conține descrierea bibliografică completă a sursei pasajului și pagina/paginile la care se găsește acesta sau o paranteză indicând autorul, anul publicației și pagina/paginile. A doua metodă presupune evidențierea în bibliografia de la finele lucrării a anului apariției publicațiilor, adică specificarea acestuia imediat după numele autorului/ilor sau coordonatorului/ilor și nu la sfârșitul înregistrării bibliografice împreună cu datele editoriale (locul, editura și anul). (Aveți grijă – în special dacă utilizați un procesor de texte modern – să folosiți semnele citării specifice limbii române, adică „...” și «...» în cazul prezenței unui citat în interiorul citatului. Vezi *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*. Ed. a IV-a. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983. pp. 84–87.)

5 Legea federală americană referitoare la drepturile de autor pedepsește preluarea necorespunzătoare a fragmentelor formate din cel puțin opt cuvinte. Vezi EARL BABBIE *ibid.* și *idem The Practice of Social Research*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1998. p. A18.

6 EARL BABBIE *op. cit.* p. A18.; *idem Survey Research Methods*. 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1990. p. 331.; „Plagiarism: What It Is and How to Recognize and Avoid It.”, [<http://www.indiana.edu/%7Ewts/pamphlets/plagiarism.shtml>] și LISA TRIVEDI–SHARON WILLIAMS *op. cit.*, ambele descărcate la data de 3 ianuarie 2005.

în capcana plagiatului neintenționat! (Folosiți citate doar în cazul unor formulări sau exemple frapante, în cazul construirii unei argumentații, pentru a comenta opinia unui autor sau pentru a-i rezuma ideile folosind propriile sale cuvinte! Nu citați în întregime fragmente lungi ce pot fi rezumate, reformulate sau citate mai selectiv!⁷⁾

Exemple și contraexemple:⁸

o *Exemple de evitare a plagiatului:*

Datorită naturii problemei este mult mai ușor să ofer exemple negative, decât pozitive.⁹ Iată totuși două exemple pe care le puteți considera modele sau sfaturi menite a Vă ghida, arătând maniera în care trebuie să procedați.

1. Comentați și citați definițiile:

Definițiile democrației sunt multiple. Una din cele mai cunoscute definiții este cea oferită de Joseph Schumpeter, în opinia căruia democrația reprezintă „acel set de reglementări instituționale privind procesul de luare a deciziilor politice în care puterea de a decide se dobândește prin intermediul competiției pentru obținerea votului popular”.¹⁰

2. Rezumați și prezentați într-o manieră personală ideile autorilor citați.

Originalul:

Five major factors have contributed significantly to the occurrence and the timing of the third-wave transitions to democracy:

1. The deepening legitimacy problems of authoritarian regimes in a world where democratic values were widely accepted, the consequent dependence of these regimes on successful performance, and their inability to maintain “performance legitimacy” due to economic (and sometimes military) failure.¹¹

Textul corespunzător din lucrarea studentescă:

Samuel P. Huntington ... identifică cinci factori majori despre care s-ar putea spune că au determinat în mare măsură producerea celui de-al treilea val de tranziție către democrație, inclusiv momentul declanșării acestuia. În cele ce urmează voi explica și comenta pe scurt elementele enumerate de autor.

- Primul factor este „criza profundă de legitimitate a sistemelor autoritariste într-o lume în care valorile democratice sunt acceptate pe o scară largă”. Astfel

⁷ Cf. *ibid.*

⁸ În cele ce urmează – asemenea surselor mele americane de inspirație – ofer o serie exemple de respectare a regulilor de mai sus și de evitarea a plagiatului precum și o serie de contraexemple în care s-a plagiat. (Exemplele sau contraexemplele oferite sunt în parte reale fiind luate din lucrările unor foști studenți ai facultății.)

⁹ O dificultate evidentă este aceea care mă împiedică să ofer rezumate corecte preluate din lucrări studențești ce ar reclama inserarea rezumatelor de cel mult o pagină, precum și cea a originalelor ce se pot întinde pe mai multe pagini.

¹⁰ Nota studentului: JOSEPH SCHUMPETER, *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Allen and Unwin, 1943. p. 269. În original:

[T]he democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote.

¹¹ SAMUEL P. HUNTINGTON „Democracy's Third Wave.”, in BERNARD E. BROWN–ROY C. MACRIDIS *Comparative Politics. Notes and Readings*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing, 1996. pp. 169–170.

supraviețuirea acestor sisteme ajunge să depindă de funcționarea lor performantă, dar istoria politică a celei de-a doua jumătăți a secolului trecut ne-a arătat că sistemele autoritariste sunt de regulă incapabile să dezvolte o legitimitate bazată pe performanță („*performance legitimacy*”) în condițiile eșecului economic și eventual militar.¹²

[Se observă strădania autorului de a rezuma și interpreta spusele politologului american fără a-i „fura” cuvintele. În plus, studentul citat exemplifică – chiar dacă într-o manieră indirectă – cele preluate din analiza folosită. Prin acesta el adaugă o notă de originalitate. Este de remarcat și adăugarea ghilimelelor la formularea tradusă (un pic imprecis). Dar și mai importantă este inserarea originalului citatului. ESTE MANIERA ÎN CARE VĂ RECOMAND SĂ PROCEDAȚI.]

o *Contraexemple (cazuri de plagiat):*

Consider că exemplele negative ce Vă arată cum să nu procedați sînt cel puțin la fel de utile ca cele pozitive oferite mai sus. Să începem deci exemplificarea „păcatului” plagiatului cu un text original scris în limba română și preluat într-o lucrare de semestru. Iată fragmentele originale:¹³

/SORIN IONIȚĂ „Sistemul de partide din România – o abordare comparativă.”, in *Sfera Politicii*, Anul V (1997) nr. 52. pp. 32–37./

Faptul că partidele politice din Europa de Est sînt creații artificiale lipsite de bază socială și că ele sînt atipice, neclasificabile și diferite de omoloagele lor din Occident este deja un refren fredonat de toată lumea – analiști și jurnaliști, din Vest și din Est. Toți par să fi căzut de acord că pentru sistemele politice din lumea postcomunistă etichetele de stînga și dreapta nu au nici o relevanță, că aici se petrece cu totul altceva, calitativ diferit. Dezbaterile și analizele pe această temă se încheie, de regulă, cu concluzia confortabilă că realitatea e atît de rebelă încît nu se poate trage nici o concluzie în termenii științei politice standard. Îmi propun în cele ce urmează să arăt două lucruri. În primul rînd, voi argumenta pe scurt că nici sistemele occidentale de partide nu oferă imaginea simplă și coerentă postulatată în manualele de introducere în politologie. În al doilea rînd, voi încerca să schițez un model teoretic spațial al competiției politice din România după alegerile din noiembrie 1996. Acesta va arăta nu numai că descrierea este posibilă, dar și că sistemul românesc de partide este perfect comparabil cu cele din Vest și din Est. [pagina 32]

...

CDR este o alianță dominată cu autoritate de PNȚCD, singurul partid istoric din Europa de Est care și-a luat revanșa împotriva foștilor comuniști învingându-i după 1989 în alegeri libere. Dacă înainte de război PNȚ-CD era cel puțin parțial un partid țărănesc, astăzi numele său este total nejustificat din punct de vedere al orientării: are un electorat predominant urban, cu educație medie sau superioară, iar temele agrare nu ocupă un loc important în programul și politicile sale.

¹² Nota studentului: SAMUEL P. HUNTINGTON „Democracy’s Third Wave.”, in BERNARD E. BROWN–ROY C. MACRIDIS *Comparative Politics. Notes and Readings*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing, 1996. pp. 169–170. Citatul în original: „[t]he deepening of legitimacy problems of authoritarian regimes in a world where democratic values were widely accepted”.

¹³ Pentru simplitate, notele din text au fost omise.

Continuitatea cu PNȚ interbelic se poate trasa deopotrivă în termeni de persoane și stil politic. Tradiționala componentă greco-catolică, astăzi mult mai slabă decât pe vremea lui Maniu, a imprimat partidului o aură de austeritate și moralism ce aducea puțin a bigotism într-o capitală levantină ca Bucureștiul. Numai că acest moralism de modă veche a sfârșit prin a-i impresiona chiar și pe zeflemiștii români, în special într-un moment când campania anticorupție este la ordinea zilei. În momentul de față, PNȚCD este partidul principal al coaliției guvernamentale – o formațiune creștin-democrată „în sens slab”, după cum am explicat mai sus – și încearcă să-și mențină aura puristă în timp ce promovează reforme dureroase. Vagile elemente creștin-sociale din programul propriu sunt departe de a putea fi puse în practică astfel că – de voie, de nevoie –, în cazul PNȚCD, politicile sunt mai liberale decât discursul. Partidul hegemon își pune hotărâtor amprenta asupra profilului CDR, cu atât mai mult cu cât se bucură și de sprijinul exterior al instituției prezidențiale, unde și-a impus reprezentantul. [pagina 35]

Urmează acum variantele „transcrise” ale acestora într-o lucrare studențească. Reproduc fragmentele *plagiate* fără menționarea „sursei” și în formă segmentată pentru a putea evidenția formele de plagiat:¹⁴

a) reproducerea exactă a cuvintelor unui alt autor cu omiterea ghilimelelor și a referinței precise

CDR este o alianță dominată cu autoritate de PNȚCD, singurul partid istoric din Europa de Est care și-a luat revanșa împotriva foștilor comuniști învingându-i după 1989 în alegeri libere. [Autorul lucrării a preluat cuvânt cu cuvânt prima propoziție a fragmentului de pe pagina 35, omițând atât ghilimelele, cât și sursa – cea mai gravă formă de furt intelectual.]

b) redarea cu alte cuvinte, altfel spus reformularea în cuvinte proprii, a textului altuia fără a adăuga referința (precisă),

În momentul de față, **cu toate pretențiile PNL de rediscuțare a locului și rolului său în cadrul CDR**, PNȚCD este partidul principal al coaliției guvernamentale **chiar dacă** promovează reforme **necesare dar** dureroase. [Autorul lucrării a reformulat (parțial) a șasea frază a fragmentului de pe pagina 35, inserând și un comentariu propriu. Tehnica rămîne însă defectuoasă și necinstită, căci procedeul folosit nu îl degreveză pe autor de obligativitatea specificării sursei.]

c) reformularea și/sau rezumarea ideilor altuia fără a adăuga referința precisă.

Faptul că partidele politice din Europa de Est sînt creații artificiale lipsite de bază socială și că ele sînt atipice, neclasificabile și diferite de omoloagele lor din Occident **este deja o teorie care începe să aibă un suport din ce în ce mai redus după alegerile din 1996**. [Autorul rezumă succint ideea pe care politologul bucureștean o exprimă în introducerea articolului său și o demonstrează ulterior. Acest lucru trebuia făcut însă cu menționarea sursei, nemaivorbind de preluarea textuală a primei părți a frazei.]

¹⁴ Modificările operate de plagiator le-am marcat cu alt tip de caractere și culoare albastră (Bookman Old Style).

Continuăm exemplele negative cu un text original scris în limba engleză care a fost folosit la scrierea unei lucrări în scopul obținerii titlului de licențiat în științele politice.¹⁵

- a) reproducerea exactă – în traducere proprie – a cuvintelor unui alt autor cu omiterea ghilimelelor și a referinței precise

Originalul:

*Second, since one's attachment to the social basis of certain cleavages is defined by attributes which can sometimes change with relative ease, this social basis represents a grouping and a set of social relationships which are normally much more fluid than that constituted by the cleavage itself. The cleavage, on the contrary, is a set of social relationships which implies some level of external closure which, in turn, is always more pronounced than that of the social group.*¹⁶

Textul corespunzător din lucrarea studentească:

În al doilea rând, de vreme ce apartența unui individ la baza socială a anumitor clivaje este definită pe baza unor atribute care pot uneori să se schimbe relativ cu ușurință, această bază socială reprezintă o grupare și un set de relații care în mod normal sunt mai fluide ca acelea constituite de clivaj însuși. Clivajul, în schimb, este un set de relații sociale care implică un anumit nivel de închidere înspre exterior, care, la rândul-i, este mai pronunțată decât cea a grupului social.

[Autorul lucrării a tradus – altfel spus a preluat – cuvânt cu cuvânt fragmentul original omițând atât ghilimelele, cât și sursa. Am spus anterior că aceasta este cea mai gravă formă de furt intelectual, or gravitatea cazului de față este sporită și de servilitatea cu care studentul în cauză reproduce ideile autorilor. Din dorința de a fi cât mai elocvent preia pînă și tipografia pasajului fără a menționa acest lucru. PROCEDURA CORECTĂ: punerea în ghilimele a fragmentului și adăugarea în întregime a notei nr. 12 din materialul de față.]

- b) redarea cu alte cuvinte, altfel spus reformularea în cuvinte proprii, a textului altuia fără a adăuga referința (precisă)

Originalul:

*[T]hus various authors refer to cleavages as political or cultural, as structural or non-structural, as institutionalised or uninstitutionalised, and so on, a practice which, while often clarifying what is meant by the individual author, inevitably tends to deprive the concept itself of its own independent theoretical value. Authors – such as Dahl, for example – who speak of 'political cleavages' which are primarily defined in terms of political attitudes and behaviour, and who thus attempt to free the concept from an emphasis on the link to social structural variables, end up by failing to distinguish the notion of political cleavage from other concepts such as political opposition or political division.*¹⁷

¹⁵ Comisia a detectat plagiatul și a respins lucrarea de licență pe motivul nerespectării normelor referitoare la onestitatea academică.

¹⁶ STEFANO BARTOLINI–PETER MAIR *Identity, Competition and Electoral Availability: The Stabilisation of European Electorates 1885–1985*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. p. 218. (Italice în original.)

¹⁷ *Ibid.* p. 213. (Italice în original.)

Textul corespunzător din lucrarea studentească:

Ca și Kitschelt adopt definiția clivajului dată de Bartolini și Mair, pe care o voi prezenta în continuare pe larg. Există o serie de autori care se referă la clivaje ca fiind politice sau culturale, structurale sau non-structurale, instituționalizate sau neinstituționalizate. Însă aceștia nu deosebesc clivajul de *opoziția* politică și de *diviziunile* sociale implicate de stratificarea socială. [Autorul lucrării a reformulat (oarecum) cea de-a doua frază a fragmentului, preluând însă textual – aproape în întregime – prima frază. În acest caz autorul avea obligativitatea specificării sursei, ba mai mult și punerea ghilimelelor pentru prima frază. În plus, maniera în care a procedat este necinstită, căci ne promite o prezentare detaliată a unei definiții de un alineat, dar reproduce aproape întreaga introducere și justificare pe care o dau BARTOLINI și MAIR propriei lor definiții, folosind adesea chiar cuvintele acestora – după cum reiese și din fragmentul anterior.]

c) reformularea și/sau rezumarea ideilor altuia fără a adăuga referința precisă.

Originalul:

First, the choice of players in a democratic order raises the question of *citizenship*. Citizenship defines the range of players who are entitled to enjoy the universal rights of participation conferred on members of a political system. Political divisions about ethnicity, race, and regional collective identities usually involve distributive alternatives and conflicts about rules of political decision making but are primarily focused on alternative views of citizenship. At one end of the spectrum are demands for an *inclusive definition of citizenship*, calling for the acceptance of individuals as members of the polity regardless of ascriptive economic, cultural or racial attributes. At the other end is an *exclusive definition of citizenship* based on the cultural and socioeconomic homogeneity of a polity's citizenry.¹⁸

Textul corespunzător din lucrarea studentească:

Mai întâi, alegerea jucătorilor într-o ordine democratică ridică întrebarea cetățeniei. Cetățenia definește grupul de jucători care sunt îndreptățiți să se bucure de drepturile universale ale participării acordate membrilor unui sistem politic. La un capăt al spectrului sunt cereri pentru o definiție cuprinzătoare a cetățeniei (universalistă), care propune acceptarea indivizilor ca membri ai sistemului politic indiferent de atributele economice, culturale sau rasiale. La celălalt capăt al spectrului există o definiție exclusivistă (ascriptivă) bazată pe omogenitatea culturală și socio-economică a cetățeniei membrilor sistemului politic.

[Cu oarecare indulgență se poate afirma că autorul rezumă ideile lui Kitschelt. Practic însă omite doar o frază și „colorează” doar traducerea cu inserarea unor clarificări ce îi aparțin. Măcar referința trebuia indicată printr-o notă, dar demersul corect mai presupunea și evitarea într-o cât mai mare măsură a cuvintelor folosite de politologul german. (Omiterea italicelor atrage după sine și omiterea precizării de la sfârșitul notei nr. 14.)]

¹⁸ HERBERT KITSCHOLT „The Formation of Party Systems in East Central Europe.”, in *Politics and Society*, vol. 20 (March 1992) no. 1, p. 12. (Italice în original.)

BIBLIOGRAFIE:

- *** *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*. Ed. a IV-a. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1983.
- *** „Plagiarism: What It Is and How to Recognize and Avoid It.”, [<http://www.indiana.edu/%7Ewts/pamphlets/plagiarism.shtml>], descărcat la data de 3 ianuarie 2005.
- BABBIE, EARL *Survey Research Methods*. 2nd ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1990.
- *The Practice of Social Research*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 1998.
- ECO, UMBERTO 1996. *Hogyan írjunk szakdolgozatot?* [Cum să scriem o lucrare de licență?] Budapest: Kairosz Kiadó.
- TRIVEDI, LISA–WILLIAMS, SHARON „Using Sources”, [<http://www.hamilton.edu/academics/resource/wc/usingsources.html>], descărcat la data de 3 ianuarie 2005.